

Tiede ei ole uskonnollisesti neutraa

Kevätkauden avajaisissa professori Tapio Puolimatka tarjosi lähtökohtia maailmankatsomusta koskevalle keskustelulle otsikolla Kumoaako tiede Jumalan. Puolimatkan haastavan teesin mukaan tieteellinen tieto ei ole edes mielekästä ilman Jumalaa.

Suomalainen keskustelu maailmankuvasta, luomisesta ja ateismista on saanut aimo sysäyksen eteenpäin professori Puolimatkan julkaistua kirjansa *Usko, tiede ja evoluutio*. Kirja osui keskelle ateistien nostattamaa keskustelua kirkon näkemyksistä. Samalla se pohjusti asetelmia juuri alkaneelle Darwin-juhlavuodelle.

Myös STI:n avajaisissa keskustelu kävi innokkaana, jopa kiivaana. Puolimatka esitteli perusteita sille, miksi tieteellisen keskustelun tulisi olla avointa kaikille argumenteille. Hän on joutunut kuitenkin ihmettelemään sitä, miksi nimenomaan evoluutioteoriasta on tullut yhteiskunnassa niin pyhä asia, että sitä ei saa ensinkään kritisoida.

Juuri evoluutioteorian kohdalla kritisoidavaa kuitenkin löytyy. Se nimittäin esittää luonnon kehityskulusta niin laaja-alaisia väitteitä, että niitä ei voida suoraan perustella pelkillä havainnoilla. Siksi maailmankuvaa koskevat keskustelut perustuvat viime kädessä uskomuksiin, ja näistä uskonnosta tulee voida keskustella.

Kiista maailmankuvasta

Professori Puolimatka on joutunut kriittisen näkemyksensä tähden melkoiseen vastatuuleen suomalaisessa kulttuurielämässä.

Humanistien ylläpitämä Skepsis ry myönsi hänen teoksilleen Huhua-palkinnon. Kun kävi ilmi, että arvostelijat eivät olleet edes lukeneet Puolimatkan kirjoja, sama yhdistys kutsui hänet debattiin Helsingin Tieteiden talolle. Tosin sielläkin kävi ilmi, että joku vastaväittäjästä ei ollut lukenut hänen tekstejään, mutta keskustelu ehkä meni askeleen eteenpäin.

Puolimatka on taitavasti nostanut esille vaatimuksen siitä, että tieteen piirissä esitettyjen näkemysten perustelut tulee laittaa näkyviin. Näin myös tieteen tekijän mahdollinen ateistinen asenne tulee keskustelun osaksi. Se ei ole tieteen välttämätön lähtökohta, vaan asia, josta tulee voida keskustella.

Sama koskee Puolimatkan mielestä kysymystä Jumalasta. Ajatus jumaluudesta ja jopa ajatus maailman älykkästä suunnittelusta on biologille tai kosmologille – teologeista puhumattakaan – aivan oikeutettu. Puolimatka korostaa, että luonnontieteili-

jät joka tapauksessa ajattelevat tutkivansa järjestelmällistä luontoa, joka kyllä näyttää älykkäästi suunnitellulta. Kysymys Jumalasta on siten suuntaan tai toiseen väistämättä mukana ideologiaa luotaessa.

Ateismin näköalat

Kiista maailmankuvasta liittyy lisäksi suoraan kysymykseen ateismista. Puolimatka on etenkin yllä mainitussa kirjassaan arvioinut aikamme kuuluisimman ateistin, Richard Dawkinsin käsityksiä. Myös Dawkins vetoaa teoksissaan siihen, että maailma näyttää suunnitellulta. Se on sitä siinä määrin, että Dawkins puhuu elämän synnyn ”ihmeenomaisista” seikoista.

Elämän synty on luonnontieteilijän näkökulmasta niin epätodennäköinen ja yllättävä, että Dawkins käyttää siitä nimitystä ”onnenpotku”. Vaikka todennäköisyys olisi ”yksi sadasta miljardista miljardista”, se on vielä hyväksyttävä. Näin ollen se, mikä

kristitylle on todiste Jumalan ihmeellisestä luomistyöstä, on Dawkinsille todiste evoluutiosta. Miten? Siksi, koska tällä materialistisessa maailmassa ylipäätään on elämää. Sen on pakko olla ihmeellisen evoluution tulosta.

Filosofit tuntevat hyvin tämän perustelutavan. Johtopäätöksen lopputulos on päätetty jo ennalta. Dawkins päätyy evolutionismiin, koska hän tietää ideologiansa perusteella, että kaikki on vain materiaa. Juuri tällaisen ideologisen keskustelun tarkastelijana Puolimatka on taitavimmillaan.

Teologit voivat myös käydä vuoropuhelua Puolimatkan esittämien ajatusten pohjalta. Ensinnäkin pohdinta maailmankuvien luomisen perusteista on hyödyllistä. Mutta lisäksi teologien ominta alaa on pohtia sitä, miten luomisteologiaa voidaan kuvata suhteessa tämän ajan luonnontieteellisiin näkemyksiin. Siinä vanhat vastakkainasettelut eivät enää toimi. Suhde ei ole sellainen, miksi ateistit ovat sen halunneet aikoinaan määritellä.

Timo Eskola

Kulmakivi 1/2009

